

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Г.С. СКОВОРОДИ

ФАКУЛЬТЕТ ІСТОРІЇ І ПРАВА

МАТЕРІАЛИ

НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**«НАУКОВО-ОСВІТЯНСЬКА ЕЛІТА
ТА ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО
ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ»**

присвяченої 95-й річниці з дня народження
доктора історичних наук, професора
В. Я. Білоцерківського

(29 березня 2023 р.)

Харків – 2023

Олешко Н. П.	Тимченко Ігор Іванович – видатна постать ХАДІ-ХНАДУ: життєвий та науково-педагогічний шлях... 174
Олійник О. М., Солошенко О. М. Прочкарук Д. О. Резенькова М. С.	Іван Климентович Рибалка – науковець та вчитель..... 183 Радянська українізація в автобіографії Д.І. Багалія... 192 Твори представників наукової та освітянської інтелігенції УСРР під пильним наглядом цензури у 1929-1936 роках..... 199
Рибальченко Н. П.	Роль заочної педагогічної освіти у підготовці вчительських кадрів..... 207
Розбіцький О. Ю.	Участь предводителів дворянства у роботі установ просвіти на Слобожанщині..... 214
Сопельняк А. С.	Наукова і педагогічна діяльність першої жінки-офіцера Олени Степанів..... 223
Сотнікова Н. В.	Сільський літопис очима фотохудожника Олександра Тимофійовича Губського..... 232
Стеценко Є. О.	Західноєвропейські університети ХХ століття як центри підготовки наукової еліти..... 238
Таршина С. А.	Роль вчителя у формуванні лідерських якостей школярів засобами позаурочної роботи..... 246
Чернікова І. В.	Внесок В. Я. Білоцерківського у національно-патріотичне виховання молоді Харківщини..... 256
Чиж В. А.	Роль освітянської еліти у формуванні культури історичної пам'яті в школах Харківщини (1991-2022 роки)..... 264
Яворський А. Р.	Внесок освітян у профілактику злочинності 1920-х – початку 1930-х років..... 272
Ярещенко А. О.	Роль харківської науково-педагогічної інтелігенції у відродженні історичної пам'яті та національної свідомості у період «перебудови» (за матеріалами преси)..... 280
Berdzenishvili N.	Innovative teaching methods for geography..... 291

DOI:10.5281/zenodo.7831661

*Чернікова Інна Володимирівна,
кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри історії України
Харківського національного педагогічного
університету імені Г. С. Сковороди*

**ВНЕСОК В.Я. БІЛОЦЕРКІВСЬКОГО
У НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ
ХАРКІВЩИНИ**

Розкривається внесок Голови Ради старійшин, полковника Українського козацтва громадської організації «Окремий науково-освітній центр Українського козацтва імені Г.С. Сковороди» Василя Яковича Білоцерківського у національно-патріотичне виховання молоді Харківщини. Аналізуються основні напрями його виховної та наукової діяльності у справі підготовки майбутніх вчителів історії, юних козаків та берегинь Українського козацтва.

***Ключові слова:** козацький рух, громадська діяльність, національно-патріотичне виховання, полковник Українського козацтва В. Я. Білоцерківський.*

Постановка проблеми. Національно-патріотичне виховання української молоді посідає одне з провідних місць у національній системі виховання. З початком повномасштабного вторгнення РФ на територію України відбувається піднесення патріотичних почуттів українців та національне єднання. Більш ніж двадцятирічний досвід діяльності ГО «Окремий науково-освітній центр Українського козацтва імені Г.С. Сковороди» (2002 – 2023 рр.) засвідчує важливість цього напрямку виховання серед молоді.

Аналіз досліджень. Серед сучасних досліджень, присвячених питанню національно-патріотичного виховання молоді слід виділити праці:

Н. Бондаренко, С. Косянчук [2], В. Вербицького [3], О. Гевко [4], О. Жаровської [5], Ю. Мельничук [7], О. Боярчук, Л. Микитюк, Ю. Устич [8]. Дослідники підіймають проблеми національно-патріотичного виховання молоді в освітньому просторі педагогічних університетів у контексті сучасних викликів та обґрунтовують думку про те, що патріотичне виховання – це вимога часу.

Мета статті – проаналізувати внесок Василя Яковича Білоцерківського у національно-патріотичне виховання молоді Харківщини.

У різні часи та епохи, в усіх цивілізованих державах сім'я, школа, суспільство ставили перед собою завдання – виховати громадянина, патріота своєї країни. У «Стратегії національно-патріотичного виховання» на 2020-2025 рр., затвердженій Указом Президента України від 18 травня 2019 № 286 зазначено, що в Україні національно-патріотичне виховання є одним із пріоритетних напрямів діяльності держави та суспільства щодо розвитку національної свідомості на основі суспільно-державних (національних) цінностей (самобутність, воля, соборність, гідність), формування у громадян почуття патріотизму, поваги до Конституції і законів України, соціальної активності та відповідальності за доручені державні та громадські справи, готовності до виконання обов'язку із захисту незалежності та територіальної цілісності України, сповідування європейських цінностей [9].

Всі перелічені у Стратегії цінності є важливими для формування майбутніх вчителів, які навчаються, зокрема, й у Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди та реалізуються завдяки активній громадській позиції керівництва університету, колективів кафедр та окремих викладачів. Серед таких активних апологетів національно-патріотичного виховання в університеті та на історичному факультеті

можна з впевненістю назвати професора кафедри історії України, Голову Ради старійшин ГО «Окремий науково-освітній центр Українського козацтва імені Г. С. Сковороди», полковника Українського козацтва (УК) Василя Яковича Білоцерківського (1928 – 2018).

У 2002 році на базі Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди за ініціативою ректора І.Ф. Прокопенка та за підтримкою викладачів університету було зареєстровано ГО «Окремий науково-освітній центр

Полковник УК Білоцерківський В.Я. на Великій козацькій Раді у стінах ХНПУ імені Г.С. Сковороди (2011 р.)

В.Я. Білоцерківський на історичному факультеті ХНПУ імені Г.С. Сковороди під час виставки літератури, присвяченої українському козацтву (2013 р.)

Українського козацтва імені Г. С. Сковороди». Кафедра історії України історичного факультету у повному складі була присутня на першій Посвяті у козаки та берегині Українського козацтва на свято Покрови 14 жовтня 2002 р. Особисто В. Я. Білоцерківський вважав цю подію надзвичайно важливою та знаковою для всього колективу та розпочав активну діяльність у козацькому русі університету та всієї Харківщини.

Слід зазначити, що найважливішим пріоритетом національно-патріотичного виховання проф. Білоцерківського В.Я. було формування ціннісного ставлення студентів до історії українського народу, Батьківщини, держави, нації, що відбувалося під час навчального

процесу на лекційних та семінарських заняттях. Зокрема, В. Я. Білоцерківський розробив авторські курси: «Феномен українського козацтва», «Історія України в історичних постатях», які викладав майбутнім вчителям історії. Ці ідеї повністю відображені у його навчальних посібниках з історії України та історії української культури [1; 6].

Засідання дебатного клубу «Толерант» на історичному факультеті (2010 р.)

Чимало часу

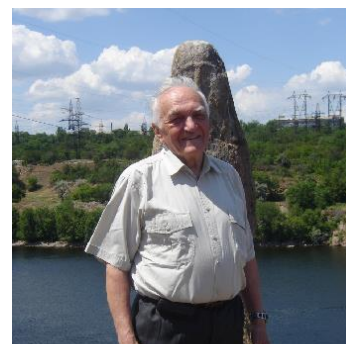
В. Я. Білоцерківський приділяв позанавчальній роботі зі студентами: керував дебатним клубом «Толерант», історичним гуртком, під час засідань яких

На кафедрі історії України з колегами та іноземною делегацією (2008 р.)

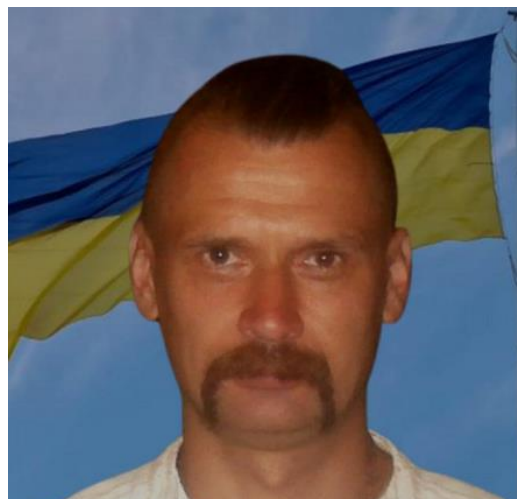
відбувалося формування толерантного ставлення до інших народів, культур і традицій; утвердження гуманістичної моральності як базової основи громадянського суспільства; культивування кращих рис української ментальності.

Одночасно Василь Якович був ініціатором автобусних поїздок та екскурсій студентів у місця козацької слави (м. Запоріжжя, о. Хортиця, м. Дніпропетровськ, Мгарський монастир, м. Полтава, с. Чорнухи та ін.). Все це сприяло утвердженню в свідомості і почуттях студентів патріотичних цінностей, переконань і поваги до культурного та історичного минулого України.

Під час екскурсії зі студентами на о. Хортиця (2005 р.)

Вихованці В.Я. Білоцерківського взяли від свого Наставника щирю готовність до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України. Зокрема, представник наукової школи, колишній аспірант В.Я. Білоцерківського, пам'яткознавець, науковець, кандидат історичних наук, доцент Романовський

Романовський Валерій

Валерій з 2014 р. захищав Україну у лавах ЗСУ, героїчно загинув у 2023 р. під час повномасштабного вторгнення росії в Україну.

Василь Якович ініціював низку заходів: «Посвята у козаки та берегині УК»; студентсько-учнівська наукова конференція «Козацькі читання»;

спортивні змагання за «Кубок Отамана»; науковий конкурс «Турнір знавців історії козацтва»; мистецький конкурс «Найкраща писанка»; уроки «Козацька слава»; екскурсійні поїздки місцями козацької слави. Всі

На Обласному телебаченні (2008 р.)

започатковані заходи втілені у життя і вже понад 20 років реалізуються серед молоді Харківщини, як традиційні, завдячуючи ініціативі та наполегливості В. Я. Білоцерківського.

Під час численних інтерв'ю, у виступах на телебаченні, у радіопрограмах В.Я. Білоцерківський завжди намагався популяризувати історію козацтва, донести до аудиторії феноменальність цього явища в Україні, підкреслити

*Під час «Турніру знавців історії козацтва»
(2006 р.)*

важливість козацького коріння для самоідентифікації сучасних українців.

Висновки. Отже, завдяки В.Я. Білоцерківському, його ентузіазму та глибокому переконанню у надзвичайній важливості національно-патріотичного

виховання молоді, були закладені

традиції формування лицарів України: справжніх патріотів своєї держави.

Сформувалася наукова школа професора, пріоритетними дослідницькими

темами вихованців якої було саме

національна ідентичність українців, їх

самовизначеність та патріотизм.

Перспективи подальших досліджень

полягають у всебічному розкритті

наукової діяльності проф.

В. Я. Білоцерківського.

*Під час роботи пленарної секції
студентсько-учнівської конференції
«Козацькі читання» (2007 р.)*

Джерела і література

1. Білоцерківський В.Я. Історія України: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. 3-є вид., випр. і доп. К.: Центр учбової літератури, 2007. 536 с.
2. Бондаренко Н. В., Косянчук С. В. Національно-патріотичне виховання у контексті сучасних викликів: методичні рекомендації [для вчителів, методистів, авторів програм і підручників, науковців, викладачів, студентів закладів професійної й вищої освіти, управлінців, політиків. Київ: Фенікс, 2022. 64 с.

3. Вербицький В. Патріотичне виховання молоді в освітньому просторі – вимога сьогодення // Педагогічна майстерність академіка Івана Зязюна : [збірник наукових праць] / редкол.: Н. Г. Ничкало, О. М. Боровік, С. У. Гончаренко [та ін.]. Київ: Богданова А. М., 2013. С. 365–372.
4. Гевко О. Патріотичне виховання студентської молоді у педагогічних університетах України // Виховання дітей та молоді у демократичному суспільстві / Wychowanie dzieci i mlodziezy w spoleczenstwie demokratycznym : на прикладі Польщі та України / наук. ред.: М. Чепіль, В. Петрик, М. А. Страдовські. Warszawa: DUX, 2013. С. 145–161.
5. Жаровська О. П. Патріотичне виховання студентів в освітньо-виховному середовищі педагогічного університету: Автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. пед. наук: 13.00.07 – теорія і методика виховання / Вінницький держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. Вінниця, 2015. 20 с.
6. Історія української культури: навчальний посібник / В. М. Шейко, В. Я. Білоцерківський. К.: Знання, 2009. 413 с.
7. Мельничук Ю.Л. Козацько-лицарське виховання учнівської і студентської молоді. К.: ПП «Золоті ворота», 2012. 298 с.
8. Патріотичні акварелі: формування свідомого громадянина – патріота України: навчально-методичний посібник / Автори-укладачі: О. І. Боярчук, Л.В. Микитюк, Ю.П. Устич. Біла Церква: КНЗ КОР «КОШОПІК», 2015. 264
9. Стратегія національно-патріотичного виховання / Інтернет-ресурс: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286/2019#Text>. (Дата звернення 10.02.2023)

Chernikova Inna Volodymyrivna

Contribution of V. Ya. Bilotserkivskyi to the national-patriotic education of the youth of Kharkiv region

The article reveals the contribution of the Chairman of the Council of Elders, Colonel of the Ukrainian Cossacks of the public organization «Separate Scientific and Educational Center of the Ukrainian Cossacks named after H.S. Skovoroda» Vasyl Yakovlevych Bilotserkivskiy's to the national and patriotic education of the youth of Kharkiv region. The main directions of his educational and scientific activities in the training of future history teachers, young Cossacks and guardians of the Ukrainian Cossacks are analyzed.

Key words: Cossack movement, public activity, national-patriotic education, Colonel of the Ukrainian Cossacks V.Y. Bilotserkivskiy.